

Олександр Олександрович Жмурко,

здобувач третього (освітньо-наукового)

рівня вищої освіти,

ORCID 0009-0005-4898-7750

e-mail: alexzhmurko@gmail.com

*ПЗВО «Східноєвропейський університет
імені Рауфа Аблязова», м. Черкаси*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КОРПОРАТИВНОГО ІТ-КЛАСТЕРУ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується стрімким поширенням цифрових технологій, підвищенням ролі знаннєємних інновацій та зростанням конкуренції на глобальних ринках. За цих умов підприємства, що прагнуть забезпечити стійку конкурентоспроможність, усе більше звертаються до нових форм кооперації та інтеграції, серед яких особливе місце посідають корпоративні ІТ-кластери. Їх поява зумовлена потребою у швидшому доступі до технологічних рішень, висококваліфікованих кадрів, інноваційних ресурсів і розвиненої інфраструктури, що дозволяє підприємствам ефективніше адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

ІТ-кластери виступають важливими елементами формування сучасних цифрових екосистем, адже забезпечують синергію компетенцій, прискорюють трансфер знань і створюють передумови для появи інноваційних продуктів та бізнес-моделей. За своєю сутністю корпоративний ІТ-кластер є формою стратегічного партнерства, яка базується на взаємодії підприємств та організацій з метою досягнення спільних економічних, технологічних і управлінських переваг. Участь у таких об'єднаннях дає можливість підприємствам знижувати транзакційні витрати, оптимізувати управлінські процеси, отримувати доступ до нових ринків та формувати унікальні компетенції, що важко копіюються конкурентами.

Попри зростаючу популярність кластерних моделей, економічна сутність корпоративного ІТ-кластеру та механізм його впливу на формування конкурентних переваг підприємств потребують глибшого теоретичного обґрунтування. Актуальність дослідження

© Видавець Інститут економіки промисловості НАН України, 2025

© Видавець Академія економічних наук України, 2025

зумовлена необхідністю уточнення змісту цього поняття, виявлення ключових чинників ефективності кластерної взаємодії та визначення ролі таких структур у забезпеченні сталого розвитку підприємств в умовах цифрової економіки.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. У сучасних умовах цифровізації економіки та глобалізації ринків підприємства стикаються з необхідністю швидкої адаптації до технологічних змін, підвищення продуктивності та посилення інноваційної активності. Традиційні підходи до організації бізнесу та конкуренції виявляються недостатніми для забезпечення стійкого розвитку, оскільки успіх дедалі частіше залежить не лише від внутрішніх ресурсів підприємства, а й від ефективності його взаємодії з іншими учасниками економічного середовища. У цьому контексті корпоративні ІТ-кластери постають як одна з найбільш перспективних форм стратегічної інтеграції та партнерства.

Попри поширення кластерних моделей у світовій практиці, економічна сутність корпоративного ІТ-кластеру, його внутрішні механізми функціонування та інструменти формування конкурентних переваг підприємств залишаються досі недостатньо дослідженими. Існує потреба у поглибленому науковому аналізі того, як саме кластерна взаємодія впливає на інноваційний розвиток, управлінську ефективність, зниження транзакційних витрат та прискорення цифрової трансформації компаній. Також недостатньо розкритими є питання оцінювання економічних вигід, які отримує підприємство в результаті участі в корпоративному ІТ-кластері, а також особливості формування спільних ресурсів та синергетичного ефекту.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах швидких технологічних змін саме участь у кластерних об'єднаннях стає важливим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємств. Корпоративні ІТ-кластери сприяють швидкому доступу до сучасних технологій, розвитку компетенцій персоналу, створенню інноваційних продуктів, підвищенню ефективності управління та стійкості бізнес-моделей. Водночас відсутність належного теоретичного обґрунтування та методичного апарату щодо функціонування таких кластерів ускладнює їх практичне впровадження та оцінювання їх ефективності.

Отже, дослідження економічної сутності корпоративного ІТ-кластеру та визначення його ролі у формуванні конкурентних переваг підприємства є своєчасним і важливим науковим завданням, яке має значну практичну цінність для розвитку сучасної цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структурований аналітичний огляд останніх досліджень і публікацій, що стосуються економічної сутності корпоративного ІТ-кластеру та його ролі в формуванні конкурентних переваг підприємств дозволив визначити тренди, метододику, основні гіпотези та відкриті питання для подальших досліджень.

Сучасна наукова література зміщує фокус від класичного розуміння кластерів (географічні концентрації суміжних галузей) до ширшої концепції «цифрових/інноваційних екосистем», де роль цифрових платформ, даних і взаємодії через цифрові інструменти стає визначальною. Це підтверджує як класичні положення М. Портера про ефекти концентрації (продуктивність, інновації, народження нових фірм), так і сучасні огляди, що інтегрують цифрові платформи в модель кластеризації.

Останні систематичні огляди (2024-2025) підкреслюють важливість цифрових технологій (платформ, аналітики, AI) як каталізаторів для укріплення кластерної взаємодії та підвищення інноваційної продуктивності. Дослідження показують, що цифрові інструменти не лише пришвидшують трансфер знань, але й змінюють механізми координації та монетизації спільних ресурсів у кластері.

Емпіричні дослідження останніх років виявляють стабільну кореляцію між участю у кластері (особливо цифровому/ІТ-орієнтованому) та підвищенням інноваційної активності, продуктивності та доступу до кваліфікованих кадрів. Водночас результати свідчать про неоднорідність ефектів – вигоди залежать від стадії життєвого циклу кластеру, рівня інтеграції підприємства та якості кластерного управління.

Останні публікації розвивають поняття «коопетиції» (співпраця + конкуренція) всередині кластерів і розглядають кластер як місце, де підприємства одночасно конкурують і спільно створюють цінність. Також зростає увага до конфігураційного підходу (як поєднання організаційних стратегій і стадій розвитку кластера впливає на результативність).

Практичні гайдлайни та політичні доповіді (GIZ, EU4Digital, регіональні кейси) акцентують увагу на ролі менеджменту кластерів, важливості визначення цифрових стратегій учасників, та створенні інструментів підтримки (платформи, навчальні програми, фінансування спільної інфраструктури). Ці джерела також відзначають потребу в метриках для оцінювання ефективності цифрових кластерів.

У 2020-2025 рр. домінують: систематичні огляди, кейс-стаді (локальні ІТ-кластери), панельні емпіричні дослідження і кількісні моделі (регресії, конфігураційний аналіз, інструментальні змінні). Новіші роботи також використовують машинне навчання (SHAP-аналіз) для виявлення ключових драйверів цифрової трансформації в екосистемах.

В процесі дослідження були виявлені та ідентифіковані прогалини, що можуть стати напрямками подальших досліджень:

Корпоративний (не територіальний) аспект кластерів: більшість емпіричних досліджень орієнтовані на регіональні/територіальні кластери; потрібні дослідження специфіки корпоративних ІТ-кластерів (структура, мотивація учасників, внутрішні інструменти управління).

Метрولوجія ефективності цифрових кластерів: відсутні уніфіковані індикатори для оцінювання впливу на конкурентоспроможність.

Вимірювання синергії й нематеріальних вигод (компетенції, знання, брендинг) – складно кількісно оцінити, потребує змішаної методології.

Ризики та бар'єри (координація, захист інтелектуальної власності, нерівність вигод) досліджені недостатньо.

Отже, останні публікації підтверджують, що інтеграція підприємства в корпоративний ІТ-кластер може бути потужним механізмом формування конкурентних переваг через доступ до технологій, талантів та спільних ресурсів. Водночас наукова спільнота закликає до більш цілеспрямованих досліджень корпоративних (не тільки регіональних) моделей кластера, розробки уніфікованих метрик ефективності та вивчення механізмів управління синергією та ризиками.

Формулювання цілей дослідження. Мета статті полягає у розкритті економічної сутності корпоративного ІТ-кластеру та обґрунтуванні його ролі у формуванні конкурентних переваг підприємства.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено основні наукові завдання й логічні вимоги дослідження: узагальнити теоретичні підходи до визначення сутності кластерів та ІТ-кластерів, уточнити їх ключові ознаки, функції та економічні характеристики; розкрити економічну природу корпоративного ІТ-кластеру, визначити його структуру, внутрішні взаємозв'язки та принципи функціонування в умовах цифрової економіки; обґрунтувати понятійно-категоріальний апарат, пов'язаний із корпоративними ІТ-кластерами,

конкурентними перевагами та кластерними моделями розвитку підприємств; дослідити механізми впливу корпоративного ІТ-кластеру на формування конкурентних переваг підприємств, що входять до його складу; ідентифікувати основні фактори та умови, які забезпечують ефективність кластерної взаємодії та сприяють підвищенню інноваційної і управлінської спроможності підприємств; проаналізувати економічні вигоди та потенціал синергії, які виникають у межах корпоративного ІТ-кластеру, та оцінити їх вплив на продуктивність і інноваційну активність підприємств; визначити роль цифрових технологій і спільних ресурсів (інфраструктурних, кадрових, інформаційних) у забезпеченні конкурентоспроможності учасників кластера; розробити концептуальну модель формування конкурентних переваг підприємства в корпоративному ІТ-кластері, яка відобразить організаційно-економічні механізми взаємодії; запропонувати напрями вдосконалення кластерної взаємодії, спрямовані на підвищення інноваційної активності, продуктивності та стійкості підприємств; сформулювати практичні рекомендації для підприємств і кластерних об'єднань, що дозволять ефективно використовувати кластерний потенціал для посилення конкурентних позицій на ринку.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. У науковій літературі поняття *кластера* розглядається з позицій декількох підходів – інституційного, еволюційно-інноваційного, територіального, ресурсного та мережевого. Незважаючи на різні акценти, більшість дослідників трактує кластер як форму організаційно-економічної взаємодії групи підприємств, що зумовлює підвищення їх конкурентоспроможності через синергію, спеціалізацію та кооперацію.

Узагальнення теоретичних підходів до визначення сутності кластерів та ІТ-кластерів:

1. Теоретичні підходи до визначення сутності кластерів.

1.1. Територіальний підхід.

Представлений традиційною концепцією кластерів, де ключовою ознакою є географічна концентрація взаємопов'язаних компаній, постачальників, сервісних організацій та наукових установ. Просторова близькість забезпечує прискорений обмін знаннями, появу інновацій та зниження транзакційних витрат.

1.2. Мережевий підхід.

Розглядає кластер як мережеву структуру, у межах якої підприємства поєднані горизонтальними й вертикальними зв'язками. Наголос робиться на інтенсивності інформаційного обміну, спільному доступі до ресурсів та координації діяльності. Територіальний чинник не є визначальним.

1.3. Інституційний підхід.

Фокусується на правилах, інститутах, організаційних механізмах та управлінських структурах, які забезпечують ефективну кластерну взаємодію. Кластер розглядається як інституціонально оформлена форма співробітництва.

1.4. Еволюційно-інноваційний підхід.

Тлумачить кластер як середовище, сприятливе для створення та дифузії інновацій. Головними чинниками є розвиток знань, технологій, навчання та адаптивність підприємств до змін.

1.5. Ресурсний та компетентнісний підходи.

У центрі уваги – формування спільного ресурсного поля та унікальних компетенцій, що виникають на основі взаємодії учасників. Кластер забезпечує економію на масштабі, ефект кооперації, доступ до висококваліфікованих кадрів і спеціалізованої інфраструктури.

2. Теоретичні підходи до визначення ІТ-кластерів.

ІТ-кластери є специфічною формою галузевих та інноваційних кластерів, де ключовим фактором об'єднання виступають цифрові технології, знання та високотехнологічні продукти.

Існують такі основні підходи до їх тлумачення:

2.1. Технологічний підхід.

ІТ-кластер визначається як група підприємств, що спеціалізуються на розробці, впровадженні та використанні інформаційних технологій. Домінує технологічна сумісність і спільна інноваційна діяльність.

2.2. Інноваційно-екосистемний підхід.

ІТ-кластер розглядається як елемент цифрової екосистеми, у межах якої формуються спільні платформи, інноваційні хаби, R&D-центри та коопераційні мережі.

2.3. Корпоративний підхід.

Підкреслює роль великих компаній чи корпоративних об'єднань, які ініціюють створення кластера з метою оптимізації процесів, посилення інновацій та формування ланцюгів створення цінності.

3. Ключові ознаки кластерів і ІТ-кластерів:

- наявність мережевої взаємодії між підприємствами;
- спеціалізація в певній галузі або технологічній сфері (для ІТ-кластерів – цифрові технології);
- синергія та комплементарність ресурсів учасників;
- спільна інфраструктура (інноваційні центри, платформи, лабораторії);

інтенсивний обмін знаннями й швидкий трансфер технологій; висока інноваційна активність та спрямованість на створення доданої вартості;

наявність інституцій кластерного управління (координаційні центри, асоціації).

4. Функції кластерів та ІТ-кластерів.

Інноваційна функція – стимулювання R&D, створення нових технологій.

Економічна функція – підвищення продуктивності, зниження витрат, масштабування виробництва.

Інтеграційна функція – забезпечення взаємодії між бізнесом, освітою, наукою та владою.

Ресурсна функція – формування спільного доступу до кадрів, інфраструктури, знань.

Конкурентна функція – підсилення позицій підприємств на ринку через кооперацію.

Соціально-розвиткова функція – стимулювання зайнятості, підвищення рівня цифрових компетенцій.

Управлінська функція – координація діяльності, стратегічне планування розвитку.

5. Економічні характеристики кластерів і ІТ-кластерів.

Ефект кластерної синергії: підвищення результативності завдяки взаємодії учасників.

Зниження транзакційних витрат: спрощення доступу до ресурсів, послуг, інформації.

Підвищення конкурентоспроможності підприємств: укріплення позицій на ринку.

Прискорення інноваційних процесів: скорочення циклу «ідея – продукт».

Економія на масштабі та спеціалізації.

Прискорення цифрової трансформації бізнесу.

Формування нового ланцюга створення цінності, побудованого на цифрових технологіях.

Отже, ІТ-кластери найбільш точно описуються мережевим, інноваційно-еволюційним, екосистемним та компетентнісним підходами. Корпоративні ІТ-кластери мають посилену інституційну та корпоративну структуру управління. Територіальний підхід поступово відходить на другий план через цифровізацію та онлайн-взаємодію. Екосистемний підхід є найбільш сучасним, оскільки інтегрує цифрові платформи, AI, big data, хмарні інфраструктури.

Таблиця 1. Порівняння теоретичних підходів до визначення сутності кластерів та ІТ-кластерів

Теоретичний підхід	Сутність підходу	Ключові ознаки кластера	Функціональний акцент	Застосування до ІТ-кластерів
Територіальний	Кластер – це географічно концентроване об'єднання підприємств, інфраструктури та інституцій	Просторова близькість, локальна конкуренція, спільна інфраструктура	Підвищення продуктивності за рахунок концентрації та спеціалізації	У сучасних ІТ-кластерах відіграє допоміжну роль, територіальний чинник менш критичний завдяки цифровим комунікаціям
Мережевий	Кластер – це мережа взаємопов'язаних компаній і організацій, незалежно від географії	Горизонтальні та вертикальні зв'язки, інтенсивний обмін інформацією	Ефективність кооперації та швидкість взаємодії	Основоположний для ІТ-кластерів, де домінують цифрові платформи і гнучкі комунікаційні мережі
Інституційний	Кластер визначається наявністю інститутів, правил і механізмів управління	Формальні моделі взаємодії, кластерні організації, стандарти спільної роботи	Координація, управління, формування стратегії	Особливо важливий для корпоративних ІТ-кластерів з централізованим управлінням
Еволюційно-інноваційний	Кластер є середовищем створення та дифузії інновацій	Орієнтація на знання, навчання, інноваційні процеси	Інноваційна діяльність, адаптивність	Найбільш точно описує динаміку ІТ-кластерів як драйверів технологічних змін
Ресурсний / компетентнісний	Кластер формує спільні ресурси і компетенції, недоступні окремим фірмам	Спільний доступ до кадрів, інфраструктури, технологій	Економія на масштабі, ресурсна оптимізація	Ключовий для ІТ-кластерів, де головним ресурсом є знання та ІТ-таланти
Екосистемний (цифровий)	Кластер – частина ширшої цифрової екосистеми, що включає платформи, сервіси та інноваційні хаби	Платформність, відкритість, інтеграція даних	Створення спільної цінності в цифровому середовищі	Найбільш сучасний підхід; відображає специфіку взаємодії ІТ-компаній у хмарних і платформних середовищах
Корпоративний	Кластер формується великими компаніями для розвитку ланцюгів цінності	Централізована координація, корпоративні стандарти	Оптимізація процесів, масштабування, трансфер технологій	Базовий для корпоративних ІТ-кластерів, де ядром є великі ІТ-компанії або холдинги

Джерело: авторська розробка.

Теоретичне обґрунтування економічної природи корпоративного ІТ-кластеру, а також характеристика його структури, внутрішніх взаємозв'язків і принципів функціонування в умовах цифрової економіки.

Економічна природа корпоративного ІТ-кластеру.

Корпоративний ІТ-кластер – це організаційно-економічна форма інтеграції підприємств, що ґрунтується на кооперації великих ІТ-компаній (які виступають ядром кластера), малих та середніх інноваційних фірм, інституцій розвитку, освітніх центрів та сервісних організацій з метою підвищення конкурентоспроможності, інноваційності та ефективності їх діяльності. З економічної точки зору він є комплексною мережею створення цінності, де інтегруються ресурси, компетенції, цифрові технології та бізнес-процеси для формування синергійного ефекту, недоступного окремим компаніям.

Економічна природа корпоративного ІТ-кластеру проявляється у таких її характеристиках:

Синергійність взаємодій: об'єднання учасників дозволяє знижувати трансакційні витрати, оптимізувати ланцюги постачання цифрових рішень, прискорювати інноваційні цикли.

Спільне використання ресурсів: доступ до спільної інфраструктури (хмарні платформи, дата-центри), талановитих кадрів, знань, даних та R&D-потужностей.

Ефект масштабування: концентрація компаній у єдиному цифровому середовищі дає змогу масштабувати продукти, сервіси та технології з меншими ризиками й витратами.

Підвищена інноваційна динаміка: постійний обмін знаннями та технологіями створює умови для швидкого впровадження інновацій і розробки проривних ІТ-рішень.

Стратегічна інтегрованість: корпоративний кластер формується великими компаніями, які визначають стандарти, політики, напрями інноваційного розвитку.

Структура корпоративного ІТ-кластеру.

Корпоративний ІТ-кластер має багаторівневу структуру, що включає:

1. Ядро кластера: великі ІТ-компанії, корпорації або холдинги; розробники програмного забезпечення, інфраструктурних рішень, AI-платформ; формують стратегічні цілі, інституційні правила, стандарти взаємодії.

2. Периферійні учасники: малі та середні ІТ-компанії; стартапи; незалежні розробники; компанії технологічного аутсорсингу та сервісного обслуговування.

3. Інституційно-організаційний сегмент: кластералізаційні офіси; технопарки, бізнес-інкубатори; органи корпоративного управління; державні агенції підтримки ІТ-сектора.

4. Освітньо-науковий сегмент: ІТ-університети; лабораторії R&D, Data Science, AI; корпоративні навчальні центри; центри сертифікації ІТ-фахівців.

5. Інфраструктурний блок: дата-центри, хмарні середовища; мережеві та комунікаційні платформи; кібербезпекові системи; технічна інфраструктура.

Внутрішні взаємозв'язки в корпоративному ІТ-кластері.

Корпоративний ІТ-кластер функціонує як система взаємопов'язаних елементів, між якими формуються такі ключові типи взаємодій:

1. Горизонтальні взаємозв'язки: партнерство між компаніями одного рівня; спільні проекти, R&D, технологічна кооперація; обмін експертизою й кадрами.

2. Вертикальні взаємозв'язки: розподіл ролей у створенні цифрового продукту; ланцюги постачання ІТ-послуг (розробка → тестування → маркетинг → підтримка).

3. Інституційні взаємозв'язки: координація діяльності з боку кластерного офісу або корпоративного центру; підтримка інновацій державою або донорськими програмами.

4. Технологічні взаємозв'язки: використання спільних платформ, API, дата-центрів; інтеграція інструментів DevOps, AI, Big Data.

5. Інформаційні взаємозв'язки: обмін даними, знаннями, методиками; корпоративні системи knowledge management.

Принципи функціонування корпоративного ІТ-кластеру в умовах цифрової економіки:

Принцип мережевості – побудова гнучких мереж взаємодії між учасниками замість жорстких ієрархій.

Принцип відкритості та інтегрованості – можливість підключення нових учасників, інтеграція з глобальними цифровими платформами.

Принцип інноваційності – постійне генерування та комерціалізація нових цифрових продуктів і технологій.

Принцип синергії компетенцій – використання спільного кадрового, інтелектуального та технологічного потенціалу.

Принцип цифрового управління – застосування цифрових систем адміністрування, аналітики даних, платформних рішень.

Принцип гнучкості та адаптивності – здатність швидко реагувати на технологічні зміни та запити ринку.

Принцип кібербезпеки – обов'язкове забезпечення захисту даних та інформаційних потоків.

Принцип стратегічної єдності – узгодження інтересів учасників із корпоративною стратегією розвитку кластера.

Корпоративний ІТ-кластер є складною економічною системою, яка об'єднує підприємства, інституції та цифрові платформи для спільного створення інноваційної цінності. Його економічна природа базується на синергії компетенцій, спільному використанні ресурсів, мережевій взаємодії та цифрових технологіях, що забезпечує формування стійких конкурентних переваг для всіх учасників.

Обґрунтування понятійно-категоріального апарату, який використовується в дослідженні корпоративних ІТ-кластерів та їх ролі у формуванні конкурентних переваг підприємств.

Понятійно-категоріальний апарат дослідження. Для дослідження економічної сутності корпоративного ІТ-кластеру та його впливу на конкурентні переваги підприємств необхідно чітко визначити та обґрунтувати ключові поняття, що формують основу теоретичного та аналітичного поля.

Кластер – це інтегроване об'єднання взаємопов'язаних підприємств, постачальників, сервісних організацій, науково-дослідних установ та інституцій влади, які функціонують у спільному економічному або технологічному середовищі з метою підвищення ефективності, інноваційності та конкурентоспроможності.

Основні аспекти поняття: просторово-географічна або мережево-цифрова концентрація; кооперація та синергія ресурсів; інноваційна спрямованість і обмін знаннями; інституційне та організаційне забезпечення взаємодії.

Корпоративний ІТ-кластер – це форма галузевого кластера, ініційована великими ІТ-компаніями або корпоративними об'єднаннями, яка об'єднує учасників для спільного розвитку цифрових технологій, оптимізації бізнес-процесів, створення інноваційних продуктів та формування стійких конкурентних переваг.

Основні характеристики: ядро кластера формують великі ІТ-компанії, що задають стратегічний вектор розвитку; мережа взаємодії включає стартапи, малі та середні підприємства, освітні й наукові установи; використання спільних цифрових платформ, хмар-

них технологій та інноваційної інфраструктури; орієнтація на синергію знань, компетенцій та технологій.

Конкурентні переваги – це сукупність властивостей, ресурсів та компетенцій підприємства, що дозволяють йому перевершувати конкурентів за ключовими параметрами ефективності, інноваційності, якості продуктів і ринкової позиції.

Види конкурентних переваг, що формуються в межах ІТ-кластеру:

технологічні (доступ до новітніх розробок, інноваційні рішення);

організаційні (оптимізація управлінських процесів, підвищення гнучкості бізнес-моделі);

ресурсні (кваліфіковані кадри, спільна інфраструктура, дані);

ринкові (доступ до нових сегментів, зміцнення бренду);

інтелектуальні (унікальні компетенції, знання, патенти).

Кластерна модель розвитку підприємств – це концептуальний підхід до організації діяльності підприємств через інтеграцію у кластерні структури з метою створення синергійного ефекту, прискорення інноваційних процесів, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності.

Основні елементи моделі:

структурна інтеграція учасників (ядро + периферія);

мережеві взаємозв'язки та кооперація;

використання спільних ресурсів та платформ;

орієнтація на інновації та цифрові трансформації;

управлінська координація та стандартизація процесів.

Взаємозв'язок понять у дослідженні показав, що корпоративний ІТ-кластер виступає як платформа для реалізації кластерної моделі розвитку підприємств. Учасники кластера отримують конкурентні переваги через синергію ресурсів, спільні інновації та доступ до цифрової інфраструктури. Кластерна модель забезпечує стратегічну координацію та інтеграцію процесів, що підвищує економічну ефективність і стійкість підприємств у конкурентному середовищі.

Понятійно-категоріальний апарат дослідження формує чітку основу для аналізу корпоративних ІТ-кластерів. Основні категорії – «кластер», «корпоративний ІТ-кластер», «конкурентні переваги», «кластерна модель розвитку підприємств» – взаємопов'язані і дозволяють системно підходити до оцінки ефективності кластерної взаємодії та її впливу на конкурентоспроможність учасників цифрової економіки (рис. 1).

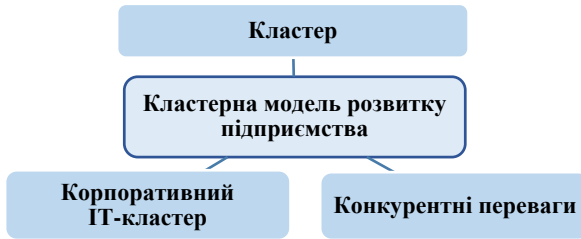

Рис 1. Системний підхід до оцінки ефективності кластерної взаємодії та її впливу на конкурентоспроможність учасників цифрової економіки

Джерело: авторська розробка.

Головні механізми того, як корпоративний / регіональний ІТ кластер (чи більш загально – інноваційний / галузевий / ІТ кластер) впливає на формування конкурентних переваг підприємств, що входять до нього і на чому базуються його ефекти розглянемо з позиції інноваційності.

Під «інноваційним кластером» розуміють географічно чи галузево концентровану групу компаній, науково дослідних установ, освітніх закладів та інших організацій, які взаємодіють і доповнюють одна одну. Така структура створює екосистему, де учасники спільно виробляють, вдосконалюють та впроваджують інновації.

Кластери функціонують не як юридичні «корпорації» – це радше мережеві об'єднання з довготривалими коопераційними й конкурентними зв'язками. В контексті ІТ сфери, такі кластери об'єднують ІТ компанії, ІТ спеціалістів, освітні заклади, інколи – стартапи, R&D центри тощо. Таким чином, ІТ кластер створює особливу «екосистему» – середовище, яке надає підприємствам широкий набір ресурсів, зв'язків, можливостей для співпраці та обміну знаннями.

Основні механізми впливу на конкурентні переваги, через які участь у кластері може давати конкурентну вигоду:

1. Обмін знаннями, ноу хау і технологіями – «spillover» ефекти.

Коли компанії близько розташовані, між ними відбуваються часті неформальні контакти, обміни досвідом, нетворкінг, що створює середовище, сприятливе для інновацій. Така близькість полегшує «неформальний обмін знаннями». Доступ до освітніх закладів і наукових установ у складі кластера забезпечує приплив нових

ідей, молодих спеціалістів, наукових розробок, що дає учасникам перевагу у швидкому оновленні технологій і підходів. Для ІТ – це може бути спільна робота над R&D, обмін досвідом у розробці, використання нових інструментів, стандартів, практик, спільні інноваційні проєкти. Такий механізм дозволяє підприємствам бути технологічно більш передовими, швидко реагувати на зміни ринку, впроваджувати нові рішення.

2. Ефект масштабу і синергія: зниження витрат, спільні ресурси, спеціалізовані послуги.

Підприємства в кластері часто можуть спільно використовувати інфраструктуру, послуги, постачальників або навіть кадри, що зменшує індивідуальні витрати. Синергія, яка виникає від поєднання зусиль – коли учасники кластера працюють над спільними цілями або доповнюють діяльність один одного – може призводити до кращої продуктивності, вищої якості, швидшого виходу на ринок. Наприклад, невеликим ІТ компаніям може бути вигідно використовувати загальні HR мережі, рекрутингові потоки, навчальні програми, спільні офісні або R&D ресурси – завдяки чому вони мають перевагу над ізольованими фірмами.

3. Доступ до висококваліфікованих кадрів і концентрація робочої сили («labour pooling»).

Кластери створюють «басейни навичок» (skill basins): скупчення спеціалістів із потрібними компетенціями, яких легше залучити для проєктів. Це дає компаніям перевагу у швидкому наборі персоналу, зменшує ризики дефіциту кадрів, підвищує гнучкість, особливо важливо для ІТ галузі зі швидкою зміною попиту на компетенції.

4. Посилення інноваційної та конкурентної динаміки через конкуренцію + кооперацію (coopetition).

У межах кластера підприємства можуть одночасно конкурувати (наприклад, на ринку послуг чи продуктів) й співпрацювати (обмін технологіями, R&D, спільні проєкти). Така взаємодія часто стимулює інновації й підвищує загальний рівень конкурентоспроможності. Дослідження показують, що для деяких кластерів участь покращує так зване «exploitative innovation» – вдосконалення і масштабування існуючих продуктів/послуг. Проте є важливе зауваження: кластеризація може стримувати «exploratory innovation» – тобто революційні, радикальні інновації – оскільки кооперація та стандартизація можуть зменшувати ризики й орієнтувати учасників на поступове вдосконалення.

5. Інституційна підтримка, імідж і залучення інвесторів / клієнтів.

Кластери часто роблять свій регіон або місто привабливим для інвесторів, замовників, міжнародних клієнтів, що відкриває учасникам додаткові ринки, партнерства, контракти. Це особливо актуально для ІТ, сервісів, аутсорсингу. Учасники кластера можуть більш вигідно позиціонувати себе як частина «екосистеми» – це підвищує довіру, репутацію, дає маркетингові переваги. В умовах, як у сучасній Україні, де важлива міжнародна співпраця, експорт ІТ послуг, кластер може виступати як «місток» до глобальних ринків.

6. Підвищена стійкість та можливість спільного реагування на шоки (ризика, кризи, зміни ринку).

Об'єднання в кластері дає змогу розподіляти ризики – наприклад, за рахунок спільного використання ресурсів, знань, інфраструктури, що важливо у кризові періоди. Часто кластери дають змогу учасникам швидше адаптуватись до нових технологічних або ринкових умов, завдяки колективній спроможності до інновацій та гнучкості.

Обмеження та потенційні «польові пастки». Важливо розуміти, що не всі ефекти кластера автоматично позитивні – є й можливі «темні сторони». Дослідження показують, що наявність так званих «structural holes» (мережевих «прогалин», де фірма могла б діяти як міст між групами) у рамках кластера може бути менш корисною для інновацій, через «соціальну вкладеність» (social embeddedness) та політичну/інституційну залежність (особливо в сильно координованих кластерах). Те, що кластер стимулює exploitative (поступові) інновації, не гарантує, що він сприятиме exploratory (радикальним, проривним) інноваціям. Якщо кластер надто гомогенний або орієнтований на вузьке коло технологій/послуг – це може обмежувати диверсифікацію, адаптивність до змін ринку, не стимулювати розвиток нових компетенцій. Ефективність кластера сильно залежить від «бізнес середовища», наявності інституційної підтримки, інфраструктури, освітніх закладів, доступу до ринку. Без цього кластер може залишатись формальним об'єднанням без реальної користі.

Отже, участь у добре організованому ІТ кластері дає підприємствам суттєві конкурентні переваги: доступ до знань і кадрів, зниження витрат, можливість швидкого інноваційного розвитку, підвищення репутації та ринкових можливостей, стійкість до ринкових змін. Однак щоб ці переваги реалізувались – кластер має бути активним, відкритим, з правильною інституційною підтримкою, з балансом кооперації та конкуренції, і з можливістю для учасників

експериментувати (не лише вдосконалювати вже існуюче). Для багатьох підприємств, особливо ІТ – такий підхід може стати стратегічною базою для довгострокового зростання, адаптації та виходу на нові ринки.

Таблиця 2. Механізми впливу ІТ-кластера на конкурентні переваги підприємств

Механізм	Реалізація	Ефект на підприємство
Обмін знаннями та технологіями	Спільні проєкти, конференції, нетворкінг, співпраця з університетами	Прискорення інновацій, оновлення технологій, доступ до нових ідей
Ефект масштабу та синергія	Спільне використання ресурсів, постачальників, інфраструктури	Зниження витрат, підвищення продуктивності
Доступ до кадрів	Концентрація спеціалістів, спільні HR-мережі	Швидкий набір персоналу, підвищення гнучкості
Конкуренція + кооперація (cooperation)	Одночасна конкуренція та співпраця, спільні R&D	Підвищення інноваційності, вдосконалення продуктів
Імідж та маркетингові переваги	Участь у кластері як знак якості, доступ до ринків та інвесторів	Підвищення репутації, залучення клієнтів, вихід на нові ринки
Стійкість до ризиків	Розподіл ризиків, спільні ресурси, колективне реагування	Адаптивність до ринкових змін, зниження впливу криз

Джерело: авторська розробка.

Результати визначення механізмів впливу показали наступні конкурентні переваги:

Інноваційна – швидше впровадження нових технологій та продуктів.

Економічна – зниження витрат, ефективне використання ресурсів.

Кадрова – доступ до кваліфікованих спеціалістів.

Маркетингова та ринкова – покращений імідж, доступ до клієнтів і інвесторів

Стратегічна стійкість – гнучкість і адаптивність до ринкових змін та криз.

Основні фактори та умови, які забезпечують ефективність кластерної взаємодії та сприяють підвищенню інноваційної і управлінської спроможності підприємств:

1. Інституційно-організаційні фактори («правила гри» та органи управління кластером).

Наявність кластерної координаційної структури: керуюча компанія / асоціація / кластерний офіс, що відповідає за стратегію, координацію проєктів та представлення інтересів учасників; чіткі процедури ухвалення рішень і механізми колективного управління.

Стратегія розвитку кластера: присутність затверджених цілей, пріоритетів та дорожньої карти розвитку; визначені напрями: R&D, кадри, міжнародні партнерства, інфраструктура.

Доступні механізми партнерства: формалізовані рамкові угоди, меморандуми про співпрацю, спільні програми та стандарти взаємодії; прозорі процедури для запуску спільних проєктів і розподілу результатів.

Ефект: створює передбачуваність і довіру між підприємствами, зменшує транзакційні витрати та прискорює ухвалення управлінських рішень.

2. Ресурсно-інфраструктурні фактори (матеріальна й технологічна база, що стає спільним активом кластеру).

Спільні технологічні ресурси: центри обробки даних, хмарні платформи, кібербезпекові сервіси, швидкісний канал зв'язку; спільні лабораторії (AI, big data, IoT, cybersecurity).

Інноваційна інфраструктура: технопарки, бізнес-інкубатори, R&D-центри, ініціативи зі стартапами; фінансування експериментальних розробок.

Доступ до сервісів підтримки: юридична, фінансова, маркетингова, освітня та консультативна інфраструктура, доступна всім учасникам.

Ефект: знижує бар'єри входу в інноваційні проєкти, зменшує собівартість технологічних експериментів та підвищує якість управління.

3. Знаннево-контактні та комунікаційні фактори (фактори, що забезпечують циркуляцію знань і накопичення компетенцій).

Інтенсивні горизонтальні зв'язки між підприємствами: регулярні зустрічі, спільні робочі групи, Slack/Teams-спільноти, ком'юніті практик (DevOps, AI, Agile, PM, UX тощо).

Культура відкритого обміну знаннями: публікації кейсів, внутрішні конференції, мітапи, хакатони; заохочення до передачі досвіду між командами.

Навчально-освітні механізми: внутрішні академії, корпоративні університети, програми перепідготовки кадрів; співпраця з університетами та дослідницькими інститутами.

Ефект: прискорює адаптацію технологій, формує інноваційні компетенції та покращує управлінську культуру підприємств.

4. Кадрові та соціально-психологічні умови (без людей ефективна кластеризація неможлива).

Ринок висококваліфікованих IT-фахівців – концентрація інженерів, розробників, менеджерів, аналітиків у межах одного географічного простору.

Мобільність кадрів у межах кластера – перехід фахівців між компаніями без втрати знань та формування «невидимої мережі компетенцій».

Довіра та неформальні зв'язки: софт-фактори: спільні цінності, ділова етика, репутаційна відповідальність; неформальні майданчики: клуби, професійні зустрічі, співпраця на рівні особистих контактів.

Ефект: поєднання «жорстких» компетенцій (технології) з «м'якими» (комунікація) забезпечує лідерські управлінські практики та швидкий розвиток команд.

5. Економічні та фінансові умови (створюють можливість масштабних інноваційних проєктів).

Спільні інвестиційні інструменти – венчурні фонди кластеру, краудфандингові платформи, партнерські програми з банками та донорами.

Економія на масштабі – спільні закупівлі обладнання, ліцензій, інструментів DevOps та безпеки та зниження вартості R&D за рахунок колективного бюджету.

Доступ до зовнішнього фінансування – можливість отримати державну підтримку, гранти ЄС, міжнародні інноваційні фонди; використання бренду кластера як «якоря довіри» перед інвесторами.

Ефект: підвищує фінансову стійкість, інноваційну швидкість, здатність до ризикових проєктів.

6. Ринково-брендові та комерційні фактори (механізми, які перетворюють кластер на «платформу для продажу та зростання»).

Спільний бренд і репутація кластера – об'єднання компаній під єдиною виконавчою та маркетинговою айдениткою та можливість участі в міжнародних тендерах як група, а не окремі фірми.

Доступ до великих клієнтів і контрактів – кластер формується як центр компетенцій, що підвищує довіру до його учасників; підприємства отримують доступ до замовлень, які поодиноці не змогли б виграти.

Позиціонування кластера на світових ринках – Joint marketing, спільні конференції, участь у сесійних програмах, PR та visibility.

Ефект: прискорює комерціалізацію інновацій і формує зовнішню конкурентну перевагу всіх учасників кластеру.

7. Регуляторні та державні умови (важливі для довгострокової стійкості).

Державна підтримка кластерних ініціатив – податкові стимули, гранти на інновації, підтримка експорту та навчальних програм.

Гарантії інтелектуальної власності – системна охорона ІР в межах спільних розробок; прозорі механізми ліцензування та доступу до спільного знання.

Інституційні партнерства – тристоронні моделі: «держава – бізнес – університети».

Ефект: створює більш передбачуване середовище й стимулює підприємства вкладати ресурси в довгострокові інноваційні проекти.

8. Соціально-екосистемні умови (менш формальні, але критично важливі).

Культура інновацій – допуск до експериментів, відсутність покарань за провальні проекти (fail-friendly culture).

Підприємницьке середовище – наявність стартапів, акселераторів, корпоративних венчурних програм, які створюють «зовнішній тиск» на інновацію.

Відкритість до зовнішнього середовища – партнерство з міжнародними компаніями, участь у глобальних ІТ-асоціаціях.

Ефект: підтримує креативність, адаптивність та управлінський розвиток.

Ефективність кластерної взаємодії забезпечується синергією трьох груп чинників: інституційно-організаційних умов (керуюча структура, стратегія, правила партнерства), ресурсно-знаньєвих механізмів (інфраструктура, кадри, комунікації, обмін знаннями), ринково-фінансового середовища (доступ до інвестицій, бренду й зовнішніх ринків). Саме поєднання цих факторів дозволяє підприємствам підвищувати інноваційну спроможність, оновлювати технології, покращувати управлінські практики та формувати нові конкурентні переваги.

Висновки. Загалом корпоративний ІТ-кластер становить собою цілісну організаційно-економічну систему, в якій поєднуються взаємодоповнюючі підприємства, інституції, технологічна інфраструктура, кадровий потенціал та інноваційні ресурси. Його економічна сутність полягає у створенні простору синергії, де спільні активи, обмін знаннями та кооперація забезпечують додаткову вартість, недосягну для окремих компаній поза кластером. Корпоративний ІТ-кластер не просто об'єднує підприємства у географічному чи галузевому вимірі, а формує середовище прискореного розвитку, в якому знижуються трансакційні витрати, підвищується продуктивність, розширюються доступні ринки й зростає інноваційна активність.

Взаємодія учасників у межах кластера сприяє оптимізації ресурсів, формуванню глибокої спеціалізації, швидкому розповсюдженню технологічних рішень та управлінських практик. Завдяки доступу до спільної інфраструктури й професійних спільнот під-

приємства отримують можливість скорочувати витрати на розробку, впроваджувати нові цифрові продукти, прискорювати цикл інновацій та покращувати якість управління. Корпоративний кластер також виконує важливу роль у підвищенні ринкової стійкості завдяки сильному бренду, можливостям спільного маркетингу, участі у великих проєктах і формуванню репутаційної довіри у клієнтів та інвесторів.

Завдяки поєднанню економічних, кадрових, технологічних та управлінських переваг корпоративний ІТ-кластер перетворюється на ефективний механізм формування конкурентоспроможності. Він створює умови для довгострокового розвитку підприємств, підвищує їхню адаптивність у мінливому ринковому середовищі та забезпечує переваги, які раціонально не відтворюються за межами кластерної взаємодії. У результаті кластер виступає не лише формою організації інноваційного бізнесу, але й стратегічним інструментом економічного зростання та підвищення конкурентних позицій на глобальних ринках ІТ-послуг і цифрових технологій.

Перспективи подальших досліджень. Перспективи подальших досліджень у сфері корпоративних ІТ-кластерів пов'язані насамперед із поглибленим аналізом динаміки взаємодії між учасниками, виявленням чинників успішної кластеризації та її впливу на стійкість бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації. Доцільним є вивчення кількісних індикаторів ефективності кластерних систем, що дозволить оцінювати не лише економічні результати, але й рівень інноваційності, швидкість дифузії знань, управлінську гнучкість і здатність підприємств до технологічного оновлення. Особливо актуальним напрямом є розроблення методик оцінювання синергії та визначення параметрів, за яких колективні ефекти перевищують потенціал окремих компаній.

Подальші дослідження також можуть бути спрямовані на аналіз ролі державної політики у формуванні кластерних ініціатив, створенні сприятливого інституційного середовища та стимулюванні партнерств між бізнесом, наукою й освітніми установами. Цінним напрямом виступає моделювання впливу кластерів на регіональний розвиток, зайнятість, креативні індустрії та транснаціональну кооперацію. Перспективним є застосування методів економетричного аналізу, мережевого моделювання й багатокритеріального оцінювання, що дасть змогу перейти від теоретичних узагальнень до практичних рекомендацій щодо ефективного управління кластерними структурами.

Таким чином, розвиток наукових досліджень у цьому напрямі відкриває можливості для удосконалення механізмів кластерної взаємодії, підвищення інноваційного потенціалу підприємств та

формування ефективних стратегій зміцнення їх конкурентних позицій на глобальному цифровому ринку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабась Д., Панасюк О., Кривонос А. Формування цифрових конкурентних переваг компанії. *Механізм регулювання економіки*. 2023. № 2 (100). С. 12-18. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.100.02>
 2. Бондар Ю. А., Гасімов Ф. Управління розвитком корпоративної культури на підприємстві. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*: матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів, 22-23 березня 2023 р.). Ч. 1. Львів: ЛНУП, 2023. С. 140-143.
 3. Бондар Ю. А., Пісарєва О. В. Механізм впровадження сучасних технологій в управління підприємством. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право*. 2023. Вип. 8. С. 22-29. <https://doi.org/10.33251/2707-8620-2023-8-22-28>
 4. Гуцалюк О. М. Концептуальні засади управління корпоративним інтеграційним розвитком об'єднань акціонерних товариств. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 69-84.
 5. Гуцалюк О. М. Організація управління економічною безпекою корпоративного інтеграційного розвитку. *Управління розвитком*. 2016. № 2 (184). С. 66-74.
 6. Hutsaliuk O. M., Navrylova N. V., Krasnozhon N. S. Info-communications in the system of innovative infrastructure of the national economy of the state. *Економічні інновації*. 2020. Т. 22, Вип. 3 (76). С. 159-167. [https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3\(76\).159-167](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3(76).159-167).
 7. Гуцалюк О. М., Бондар Ю. А., Кравченко М. С. Трансформаційні процеси логістичної діяльності корпоративних підприємств в інтеграції до цифрової економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2023. № 4 (74). С. 16-25. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4\(70\)-16-25](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4(70)-16-25)
 8. Гуцалюк О. М., Колодинський С. Б., Ус Г. О. Управління знаннями, конкурентоспроможністю та економічним розвитком в інноваційно-проектній діяльності освітніх закладів. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т. 9, № 4. С. 30-35. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-4>
 9. Кіндрат О. В., Батюк Р. Б. Цифрове перетворення ІТ-бізнесу: роль комунікацій, знань і людського капіталу в сучасному менеджменті: монографія. Львів: ГАЛІЧ-ПРЕС, 2025. 140 с.
 10. Мельник Т., Завгородня Є. Конкурентні переваги ІТ-сектору України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2023. Т. 126, № 1. С. 42-59. [https://doi.org/10.31617/3.2023\(126\)04](https://doi.org/10.31617/3.2023(126)04)
 11. Меметов А. Формування конкурентних переваг на засадах цифрової трансформації підприємства. *Економіка та держава*. 2021. № 3. С. 138-142. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.138>
 12. Шаповалова І. О. Формування стійких конкурентних переваг підприємства у цифровому середовищі. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2025. № 3. С. 63-70. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-3-13>
- Надійшла до редакції 07.10.2025 р.
Прийнята до друку 04.11.2025 р.*

REFERENSSES

1. Barabas, D., Panasyuk, O., & Kryvonos, A. (2023). Formation of digital competitive advantages of the company. *Mechanism of economic regulation*, 2(100), 12-18. <https://doi.org/10.32782/mer.2023.100.02>

2. Bondar, Iu. A., & Gasimov, F. (2023, March 22-23). Management of corporate culture development in the enterprise. In *Current problems of modern business: accounting, financial and managerial aspects* [materials of the V International Scientific and Practical Internet Conference] (pp. 140-143). Part 1. Lviv: LNUP [in Ukrainian].
3. Bondar, Iu. A., Pisareva, O. V. (2023). Mechanism of introducing modern technologies into enterprise management. *Scientific Bulletin of the Flight Academy. Series: Economics, Management and Law* [Collection of Scientific Papers], 8, 22-29. <https://doi.org/10.33251/2707-8620-2023-8-22-28> [in Ukrainian].
4. Hutsaliuk, O. M. (2017). Conceptual principles of management of corporate integration development of associations of joint-stock companies. *Collection of scientific works of the State Fiscal Service University of Ukraine, 1*, 69-84 [in Ukrainian].
5. Hutsaliuk, O. M. (2016). Organization for the management of economic security of corporate integration development. *Development management*, 2(184), 66-74 [in Ukrainian].
6. Hutsaliuk, O. M., Havrylova, N. V., & Krasnozhon, N. S. (2020). Info-communications in the system of innovative infrastructure of the national economy of the state. *Economic innovations*, 22(3(76)), 159-167. [https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3\(76\).159-167](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3(76).159-167) [in Ukrainian].
7. Hutsaliuk, O. M., Bondar, Iu. A., & Kravchenko, M. S. (2023). Transformational processes of logistics activities of corporate enterprises in integration into the digital economy. *Economic Bulletin of Donbas*, 4(74), 16-25. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4\(70\)-16-25](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-4(70)-16-25)
8. Hutsaliuk, O. M., Bondar, Iu. A., & Boyko, O. V. (2024). Assessment of the competitiveness of the medical industry and its educational institutions in the context of economic interaction. *Economic Bulletin of Donbass*, 1-2(75-76), 123-131. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2\(75-76\)-123-131](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2(75-76)-123-131)
9. Kindrat, O. V., & Batiuk R. B. (2025). Digital transformation of IT business: the role of communications, knowledge and human capital in modern management [monograph]. Lviv: HALYCH-PRESS.
10. Melnyk, T., & Zavgorodnya, E. (2023). Competitive advantages of the IT sector of Ukraine. *Foreign trade: economics, finance, law*, 1(126), 42-59. [https://doi.org/10.31617/3.2023\(126\)04](https://doi.org/10.31617/3.2023(126)04).
11. Memetov, A. (2021). Formation of competitive advantages on the basis of digital transformation of the enterprise. *Economy and State*, 3, 138-142. <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.3.138>
12. Shapovalova, I. O. (2025). Formation of sustainable competitive advantages of an enterprise in a digital environment. *Current problems of innovation economics and law*, 3, 63-70. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-3-13>

Received: 07.10.2025

Accepted: 04.11.2025

Жмурко О. О. Економічна сутність корпоративного ІТ-клуберу та його роль у формуванні конкурентних переваг підприємства

У статті досліджено економічну сутність корпоративного ІТ-клуберу та обгрунтовано його вплив на формування конкурентних переваг підприємства в умовах цифрової трансформації економіки. З'ясовано, що корпоративний ІТ-клубер являє собою інтегроване об'єднання високотехнологічних компаній, наукових установ, сервісних організацій та інфраструктурних партнерів, діяльність яких координується з метою підвищення інноваційної спроможності, оптимізації управлінських процесів і створення спільної доданої вартості. Визначено ключові

економічні ознаки таких кластерів, серед яких: концентрація спеціалізованих ресурсів, синергія компетенцій, зниження транзакційних витрат, прискорення обміну знаннями та розвиток інноваційних екосистем.

Обґрунтовано, що участь підприємства у корпоративному ІТ-кластері забезпечує формування стійких конкурентних переваг завдяки доступу до технологічних рішень, розширенню ринкових можливостей, підвищенню гнучкості бізнес-моделі та можливості залучення висококваліфікованих ІТ-фахівців. Показано, що кластерна взаємодія сприяє прискоренню цифровізації підприємств, вдосконаленню процесів управління та упровадженню інтелектуальних інструментів планування, аналітики й контролю. Виявлено, що результатом включення в кластер є зростання інноваційної активності, підвищення продуктивності та формування унікальних компетенцій, які є важко відтворюваними конкурентами.

Сформульовано висновок, що корпоративні ІТ-кластери виступають ключовим інструментом забезпечення конкурентоспроможності підприємств у глобальному цифровому середовищі, а їх економічна сутність полягає у поєднанні партнерства, інноваційності та ресурсної інтеграції на основі спільних стратегічних цілей.

Ключові слова: корпоративний ІТ-кластер, конкурентні переваги, цифровізація, інноваційна діяльність, підприємство, кластерна модель, синергія, управлінська ефективність.

Zhmurko O. The economic essence of the corporate IT cluster and its role in shaping the competitive advantages of an enterprise

The article examines the economic essence of the corporate IT cluster and substantiates its impact on forming competitive advantages for enterprises in the context of the digital transformation of the economy. It is revealed that a corporate IT cluster represents an integrated network of high-tech companies, research institutions, service organizations, and infrastructure partners whose activities are coordinated to enhance innovation capacity, optimize managerial processes, and generate shared added value. The key economic features of such clusters are identified, including the concentration of specialized resources, synergy of competencies, reduction of transaction costs, acceleration of knowledge exchange, and development of innovation ecosystems.

It is justified that participation in a corporate IT cluster enables enterprises to develop sustainable competitive advantages by accessing advanced technological solutions, expanding market opportunities, increasing business model flexibility, and attracting highly qualified IT specialists. Cluster-based interaction contributes to the acceleration of enterprise digitalization, improvement of management processes, and implementation of intelligent tools for planning, analytics, and control. It is demonstrated that integrating into a cluster results in increased innovation activity, higher productivity, and the formation of unique competencies that are difficult for competitors to replicate.

The study concludes that corporate IT clusters serve as a key instrument for ensuring enterprise competitiveness in the global digital environment, and their economic essence lies in the combination of partnership, innovativeness, and resource integration based on shared strategic goals.

Keywords: corporate IT cluster, competitive advantages, digitalization, innovation activity, enterprise, cluster model, synergy, managerial efficiency.